

Suomen ja Saksan suhteista II maailmansodasta Saksan pakettiin

Suomella ja Saksalla, sittemmin Saksan liittotasavallalla, on pitkät yhteiset perinteet. Ne ovat koskevat monia poliittisia ja yhteiskunnallisia aloja; ulkopoliitikasta yliopistomaailmaan, taloudesta kulttuuriin, sodasta rauhaan.

* * *

Kaksi Saksaa muodostui sodan jälkeisinä vuosina siten, että läntisten miehittäjien vyöhykkeistä - aluksi amerikkalaisten ja brittien voimien yhdistämisestä - muodostui vuonna 1949 Saksan liittotasavalta. Neuvostoliiton vastatoimet eivät kauan itseään odottaneet. Neuvostovyöhykkeestä syntyi Saksan demokraattinen tasavalta. Suvereneiksi valtioiksi DDR julistautui vuonna 1954 ja Liittotasavalta 1955. Kuten tiedämme, Saksa on ollut aina vuosien 1989-1991 yhdistymisprosessiin saakka suurvaltapoliittikan näyttämönä ja toiminta-alueena. Erityisesti se on näkynyt vuosina 1948, 1958 ja 1961 Berliiniin kristallisoituneissa kriiseissä. Nämä heijastuivat myös Suomeen, ja ne näkyivät konkreettisesti Suomen ja Neuvostoliiton kärjistyneinä suhteina.

Suurvaltojen välinen poliittinen voimainmittelö Saksassa ja Saksoista ratkesi Euroopan murrokseen 1980- ja 1990-lukujen taitteessa. Sosialistinen Saksa ja sosialismi eivät tulleet edes hyväksi kakkoseksi, vaan ne katosivat.

* * *

Suomen ja Saksan toista maailmansotaa edeltäneet ja sodan aikaiset kiinteät suhteet muuttuivat päinvastaisiksi vuonna 1944. Jotta rauha Neuvostoliiton kanssa olisi ollut mahdollinen, Suomen oli julistettava sotatila Saksalle ja ajettava pois maassamme olleet saksalaisjoukot. Julistetun sotatilan totesi päättyneeksi Sakari Tuomiojan hallitus vuonna 1954. Hallituksen päätöksessä ei mainittu, milloin sotatila oli täsmälleen päättynyt. Pidettiin parempana todeta se vain yksinkertaisesti päättyneeksi. Saksan liittotasavalta oli ollut asiassa aktiivinen.

Kumpikaan maa ei ollut itsenäinen ulkopoliittinen toimija sodan jälkeisinä vuosina. Saksan alueella oli miehittäjävaltansa ja Suomessa tilannetta hallitsi haukan silmillään Liittoutuneiden valvontakomissio, korkealta Helsingin yltä Hotelli Tornista.

* * *

Suomi tarvitsi sodan jaloista nousevan saksalaisen teollisuuden - etenkin terästeollisuuden - tuotteita täyttääkseen sille määrätyt sotakorvaustoimitukset Neuvostoliitolle. Teräksen Suomi maksoi selluloosalla. Kaupassuhteiden takia perustettiin Suomen konsulinvirasto Frankfurt am Mainiin jo tammikuussa 1948. Pian sen jälkeen vastaava virasto tuli Berliiniin Neuvostoliiton miehitysvyöhykkeelle. Näistä kehittyivät Suomen kaupalliset edustustot niin Liittotasavallassa kuin Demokraattisessa tasavallassa. Saksalaiset kaupalliset edustustot Helsinkiin perustettiin vasta vuonna 1953; Liittotasavallan maaliskuussa ja Demokraattisen tasavallan syyskuussa. Lisäksi Suomella oli kaupallisia asioita varten toimipiste Hampurissa.

* * *

Kylmän sodan rintamien vahvistuminen vuodesta 1948, ja kahden saksalaisen valtion muodostaminen vuonna 1949, loivat olosuhteet, joista jatkuvasti heijastui monia vaikeuksia Suomen ja Liittotasavallan suhteisiin.

Suomi ei voinut omaksumansa puolueettomuuteen tähtäävän ulkopoliittisen linjan takia tunnustaa kumpaakaan Saksaa de jure. Silti maitten virallinen kanssakäyminen alkoi pian noudattaa samoja muotoja, kuin normaali diplomaattinen kanssakäyminen, vaikka Suomi pyrki noudattamaan mahdollisimman matalan profiilin politiikkaa ja pariteettia.

Tämä Suomen kestoprobleema - Saksan kysymys - ratkesi vasta 1970-luvun alun tapahtumien myötä vuonna 1972. Siinäkin suomalaisten taipaleelle asettui pieniä kommelluksia.

* * *

Yleistäen voi sanoa, ettei Suomella ollut muuta ulkopoliittikkaa - taikka osuutta kansainväliseen politiikkaan - kuin suhteet Neuvostoliittoon, ennen vuotta 1955. Vaikkakin Suomi, pääministeri Kekkonen suulla, oli tehnyt ulkopoliittisia aloitteita, jotka olivat koskeneet Pohjolaa ja myös Natoa; kuten pyjamantaskupuhe 1952.

Kun Suomi oli saanut Porkkalansa, "Neuvostoliitolta luvan liittyä" Pohjoismaiden neuvostoon ja jäsenyyden YK:ssa, Suomi avautui ulkopoliittisesti länteen. Tämä oli ns. Geneven hengen myönteistä vaikutusta, josta Liittotasavaltakin sai osansa. Syksyn 1955 liittokansleri Konrad Adenauerin Moskovan vierailulla Liittotasavalta solmi diplomaattiset suhteet Neuvostoliittoon ja sai samalla palautetuksi viimeiset Venäjällä olleet sotavankinsa.

Ei siis ollut ihme, ettei Suomen ja Saksan Liittotasavallan välillä juurikaan ollut poliittista kanssakäymistä ennen 1950-luvun puoliväliä. Liittotasavallan kaupallisen edustuston tulo vuonna 1953 selvästi aktivoi toimintaa - tilanteen luomien rajoitusten puitteissa. Samoin Suomen kiinnostus Liittotasavallan poliittista elämää kohtaan lisääntyi.

Pääministeri Urho Kekkonen halusi aktivoida Suomen kaupallisen edustuston toimintaa, joka oli perin selkeästi ilmoittanut saksalaisille olevan periaatteessa vain kaupallisia asioita varten, koska oli haluttu pitää matalaa poliittista profiilia. Edustusto ei edes laatinut poliittisia raportteja Helsinkiin. Pääministeri lähetti Kölniin lehdistöavustajaksi varakonsuli Jussi Mäkisen, joka laajensi suomalaisten aktiviteettia poliittisiin keskusteluihin - kuitenkin olosuhteet huomioiden.

* * *

Suomen ja Saksan liittotasavallan suhteita on tarkasteltava Saksan kysymyksen kautta, jossa Berliinin asema oli ongelmien keskipisteenä. Suomalaiset totesivat monasti, että puolueeton ulkopoliittikka ja pyrkimys pysyä suurvaltariitujen ulkopuolella oli syy, ettei Suomi ollut tunnustanut kahta saksalaista valtiota.

Suomen oli tasapainoitettava idän ja lännen välillä; toisaalta itää ei saanut ärsyttää eikä antaa mahdollisuuksia puuttua Suomen tilanteeseen, toisaalta Suomen kannalta ei ollut viisasta menettää lännen ystävyyttä. Suomen virallisessa ulkopoliitikassa merkittävämpi ja painavampi huomio asetettiin Neuvostoliiton näkökannoille. Missään olosuhteissa Suomi ei halunnut vaarantaa omaa asemaansa.

Katsottaessa Suomen ja Saksan suhteita Liittotasavallan kannalta, Suomi ei ollut ensisijaisia ulkopoliittisen toiminnan kohteita. Sen kannalta oli kaksi asiaa tärkeitä. Ensinnäkin, Suomen poikkeuksellinen asenne Saksan suhteissa oli riskitekijä, joka saattoi johtaa siihen, että Suomi tunnustaa Demokraattisen tasavallan. Toiseksi, Liittotasavallalla oli lännen kanssa yhteisenä intressinä se, ettei Suomi missään olosuhteissa liukuisi tiiviimpään Neuvostoliiton otteeseen, jota koko ajan pelättiin. Kylmän sodan vastakkainasettelu oli suomen aseman kannalta myönteistä.

Liittotasavalta harjoitti Saksan kysymyksessä nk. Hallsteinin oppia aina 1950-luvun puolivälistä lähtien. Sen mukaan Bonn ei ole diplomaattisissa suhteissa sellaisten maiden kanssa, jotka ovat tunnustaneet DDR:n. Tätä politiikka oli loppujen lopuksi vaikea toteuttaa. Se siirrettiinkin ajan saatossa käytännön asioissa hyllylle, vaikka puheissa Hallsteinin oppiin vedettiin.

* * *

Suomelle suhde Saksaan oli ongelmallinen Moskovan takia. Kun Moskova harjoitti rauhanpropagandaansa tai hymykampanjoitaan Pohjolan suuntaan, nostettiin esille Saksan liittotasavalta uhkaksi rauhan säilyttämiselle Itämeren piirissä. Tätä konkretisoivat erilaiset ehdotukset ydinaseettomista vyöhykkeistä, ehdotukset Pohjolan puolueettomasta vyöhykkeestä taikka syytökset Liittotasavallan sotilaallisesta varustautumisesta, etenkin ydinaseilla.

Suomi, erityisesti presidentti Urho Kekkosen näkökantojen takia, piti Saksan liittotasavaltaa uhkana Euroopan rauhalle. On selvää, etteivät Kekkosen puheet miellyttäneet Bonnia.

Toisaalta Bonnissa ymmärrettiin Suomen asema - idän ja lännen välissä, kuten kulunut sanonta kuului. Tämä pitkämielisyyttä selittyi näkemyksellä estää Suomea liukumasta yhä syvemmälle idän valtapiiriin. Saksan kysymyksessä Bonnissa hyväksyttiin normaalksi Suomen epänormaali tila, joka oli ajan mittaan syntynyt. Oli parempi antaa tilanteen pysyä muuttumattomana, jolloin kummallekaan ei tapahtuisi vahinkoa.

Liittotasavallan asemaa Suomen virallisissa näkökannoissa seurattiin tiiviisti. Huolestuneisuutta herätti se, että Suomi näytti nostavan Demokraattista tasavaltaa Liittotasavallan rinnalle, siis samanarvoiseksi vastapuoleksi - Suomi siis noudatti tiukasti pariteettipoliittikkaa. Liittotasavaltahan piti itseään Saksan ainoana edustajana. Toisaalta suomalaiset itse luulivat politiikkansa osoittavan parhaalla mahdollisella tavalla pyrkimystä tasapuolisuuteen Saksojen kohtelussa.

* * *

Liittotasavallan huoli Suomen aikomuksista tunnustaa DDR - joka tapahtuisi Neuvostoliiton painostuksesta - ei ollut suurta ennen vuotta 1958. Suomen mahdollisesta DDR:n tunnustamisesta oli noussut esille aina, kun Suomi oli liittynyt suurpoliittisiin toimiin; kuten Porkkalan palautuksessa 1955, että sen ehtona olisi ollut DDR:n tunnustaminen.

Kesällä 1958 Suomessa pidettiin eduskuntavaalit. Sitä ennen sisäpoliittinen tila oli ollut sekava. Liittotasavalta seurasi tilannetta huolestuneena. Näytti siltä, että vasemmistolla, ennen kaikkea kommunisteilla, oli mahdollisuus menestyä. Kun näin sitten tapahtui ja kommunistit nousivat eduskunnan suurimmaksi puolueeksi, huolestunut Suomen tarkkailu tiivistyi lännessä. Bonnissa pelättiin, että juuri vasemmistohallitus oli se, joka ensi töikseen voisi tunnustaa DDR:n. Tämä johtui siitä, että kommunistien vallan vahvistumisen kautta katsottiin Moskovan vaikutuksen syventyvän Suomessa.

Tilanne oli kiristynyt myös Berliinissä 1958. Moskova alkoi tavoitella vahvempaa asemaa Euroopassa, ja samalla DDR:n tunnustamista.

* * *

Moskova ei katsonut hyvällä sosialidemokraatti K.A. Fagerholmin hallituksen syntymistä syyskuussa 1958, jonka ulkopuolelle jätettiin vaalivoittaja kommunistit. Alkoi ns. yöpakkaskausi Suomen ja Neuvostoliiton suhteissa. Suomen tilanne näytti vakavalta.

Kun Fagerholmin hallitus sitten joulukuun alussa kaatui, oli Bonnin näkemyksen mukaan suurena vaarana vasemmistohallituksen muodostuminen mainittuine seurauksineen. Liittotasavallan edustaja Helsingissä sai ulkoministeri Heinrich Brentanolta tiukat ohjeet vastatoimiin. DDR:n tunnustaminen ei jäisi ilman seuraamuksia.

Tilanteen ratkettua tammikuussa 1959 Kekkosen ja Nikita Hruschtshevin välisissä neuvotteluissa Leningradissa, Bonnissa oltiin tyytyväisiä. Suomi oli kyennyt vastustamaan Neuvostoliiton vahvaa panostusta.

Suomi ei muuttanut Saksa-linjaansa myöhemmissäkään vaiheissa. Suomi onnistui luotsaamaan itsensä selville vesille Moskovan vuosina 1959-1961 Saksaa koskeneista erimuotoisista ehdotuksista. Kolmanteen, vuoden 1961 Berliiniin kriisiin liittynyt nk. noottikriisi, jossa Saksan liittotasavallan sotilaallisen merkityksen nousu oli se konkreettisin Suomen ja Neuvostoliiton kriisin ilmoitettu syy, ei Bonnissa aiheuttanut mainittavia toimenpiteitä. Moskovan perustelut nähtiin onttoina. Uhkaus Suomea kohtaan arvioitiin nähtiin kyllä vakavaksi. Tyytyväisyys Novosibirskin ratkaisun jälkeen oli ilmiselvää.

* * *

Lännessä katsottiin Suomen joutuneen vuoden 1958 tapahtumissa silti antamaan jossain määrin myötä Neuvostoliitolle. Myös Suomessa huomattiin lännessä tapahtunut pienoinen prestiisin menetys. Suomi ryhtyi vastatoimiin. Poliittista "selittelyjä" lisättiin ja läntisiin tiedotusvälineisiin kiinnitettiin suurempaa huomiota mm. lisäämällä sanomalehtimiesvierailuja Suomeen. Kekkonen "hyödynsi" mm. The New York Timesin suomalaissukuista toimittajaa Werner Wiskaria, jonka haastattelussa presidentti pääsi selostamaan lännelle Suomen näkökulmia Saksan kysymyksessä. Linja ei ollut muuttunut.

Koska länsisaksalaiset tarkkailivat mitä DDR tekee Helsingissä ja miten suomalaiset itäsaksalaispropagandaan suhtautuivat, ei tältä näkökannalta hyväksytyt eräiden suomalaispoliitikkojen DDR-vierailujen yhteydessä antamia lausuntoja Suomen suhteista DDR:ään - ehkä kokemattomuudesta johtuneita, kuten sittemmin asia kuitattiin. Esimerkkinä olkoon kansanedustaja Veikko Svinhufvudin DDR:n kansainvälistä tunnustamista koskeneet myönteiset lausunnot Itämeren-viikon yhteydessä Rostosckissa vuonna 1959.

* * *

Saksojen välisten suhteiden muuttajana voi pitää ensin Länsi-Berliinin pormestarina 1960-luvulla toiminutta sosialidemokraattista poliitikkoa Willy Brandtia, jonka ura sittemmin johti Liittokansleriksi saakka. Brandt harjoitti suhteissa itäiseen veljeskansaansa nk. pienten askelten politiikkaa. Hän solmi jo Berliinin pormestarikautenaan sopimuksia matkustusvapauden paranemisesta itä- ja länsiosiin jakautuneen saksalaisalueen välillä.

Berliinin muuri pystytettiin 13. elokuuta 1961. Muurin rakentamista ei ole ihmeteltävä, jos asiaa tarkastelee DDR:n kannalta. DDR oli ainoa Euroopan maa, jonka väkiluku niin ennen muuria ja muurin jälkeenkin väheni. Liittokanslerikaudenaan (1969-1974) Willy Brandt liennytti kahden Saksan välisiä suhteita. Hän tapasi itäsaksalaista johtoa vuonna 1970.

Ratkaisua Berliinin kysymyksessä tapahtui vuonna 1971, kun Berliinin asemasta syntyi neljän vallan sopimus, jossa mm. vahvistettiin liikenneyhteyksien loukkaamattomuus. Vaikka länsi tuki Brandtin liennytysoptiikkaa, oli lännen toimet ja solmittu sopimus hienoisia diplomaattisia tappioita Liittotasavallalle. Pyrkimykset Saksan yhdistämiseen eivät enää näyttäneet konkreettiselta. Bonnin olikin tarkistettava omaa asennettaan. Tämä ja Brandtin ajama idänpolitiikka johti siihen, että joulukuussa 1972 Saksojen välillä solmittiin nk. perussopimus molemminpuolisesta tunnustamisesta.

* * *

Saksassa tapahtunutta kehitystä ei Suomi omalta kannaltaan voinut arvioida kuin tyydytyksellä. 1960-luvun loppupuolella alkanut ETYK-prosessi toi Suomelle Saksan kysymyksen eteen uudella tavalla. Ilman sen ratkaisua ei ETYKistä tulisi mitään, suomalaiset päättelivät. Ennen kaikkea se pakottaisi Suomen toimiin Saksojen tunnustamiseksi. Se taasen tietäisi vaikeuksia Bonnin suunnalta.

Noottikriisin jälkeen ei Suomen ja Saksan liittotasavallan suhteissa ollut erityisempiä käännteitä. DDR kiihdytti yhä voimakkaammaksi omaa propagandaansa, jolla se koetti painostaa Suomea maansa tunnustamiseen. Tätä aktiivisuutta ei pidä kuitenkaan yliarvioida, vaikka moni suomalaispoliitikko sai tuta itäsaksalaisesta

vieraanvaraisuudesta, jonka lopussa kiitoksien jälkeen seisojaksi kysymys: eikö teidänkin mielestänne Suomen tulisi tunnustaa DDR. Olihan Suomessa sitä varten suomalaisten vetämä liike.

Tiedot, jotka kertovat Kekkosen yksityiskeskusteluista Neuvostojohdon kanssa Lapin vaihtamiseksi Karjalaan ja joihin liittyi myös DDR-kysymys, voidaan pitää aivan muina kuin todellisina ulkopoliittisina toimenpiteinä. Voiko kuvitella kenenkään realistisen valtionpäämiehen ilmoittavan kansalleen, että edessä on kansanäänestys itsenäisen valtion alueita koskevasta vaihdosta. Tämänkaltaisen asian pääseminen julkisuuteen, olisi saanut uskollisimmankin Kekkosen perässähiittäjän hämmästyneeksi.

Brandtin Saksojen rinnakkaiseloon johtanut politiikka tuli suomalaisille "yllättäen", eikä Saksojen tunnustamiskysymys Suomen kannalta sitten mennytkään aivan tasapuolisesti mennytkään. Suomi ehdotti syyskuussa 1971 molemmille Saksoille, jotta ne tunnustaisivat Suomen puolueettomuuspolitiikan, sitoutuisivat olemaan käyttämättä väkivaltaa suhteissaan Suomeen ja maksaisivat korvausta Saksan sotavoimien Lapin sodassa aiheuttamista vahingoista. Tämä ei johtanut tavoiteltuihin tuloksiin.

Kun Brandtin "hyrrä pyöri", oli Suomen kesken näiden "neuvottelujen" tunnustettava tasapuolisesti molempien Saksojen valtiot 24.11.1972 Muodolliset diplomaattisuhteet solmittiin 7.1.1973.

Suomen harjoittama pariteettipolitiikka rakoili pahasti. Ensinnäkin Suomi aloitti "neuvottelut" Liittotasavallan kanssa vasta silloin, kun DDR kanssa oli jo oikeastaan päästy sopimukseen. Toiseksi, Saksojen tunnustaminen tapahtui aikaisemmin, siis marraskuussa, kuin Saksojen keskinäinen sopimus oli solmittu, siis joulukuussa. Onneksi nämä pienet poliittiset lapsukset ajan mittaan unohtuivat.

* * *

Entä Bonn ja Kekkonen?

Länsisaksalaiseen asennoitumiseen Suomeen ja erityisesti presidentti Kekkoseen oli vuoden 1958/1959 tapahtumilla vaikutuksensa.

Kekkonen nähtiin mieheksi, joka antoi venäläisille ehkä hieman liiaksi periksi. Yöpakkaskausi tätä käsitystä hieman vahvisti. Länsisaksalaiset arvioivat myös, että kriisi oli osaltaan Kekkosen aiheuttamaa, koska Fagerholmin hallituksen hajoaminen arvioitiin kokonaan Kekkosen syyksi. Hänen nähtiin myös kansanvälisessä politiikassa ajavan epäsuorasti Moskovan intressejä. Vuoden 1961 noottikriisi ratkaisu kuitenkin nosti Kekkosen arvoa länsipiireissä. Toisaalta Kekkosen myöntäväisyyttä idän suuntaan ei Bonnissa arvioitu johtavan siihen, etteikö Urho Kekkonen olisi perimmiltään isänmaallinen mies.

Merkityksellistä oli myös, että Liittotasavallan Helsingissä olevien edustajien pääasiallinen tiedonhankinta tapahtui länsimaisten diplomaattipiirien ja sellaisten suomalaisten kautta, joilla ei ollut läheisiä suhteita presidenttiin tai olivat Kekkoseen nähden jyrkässäkin oppositiossa.

Liittotasavallan edustajilla ei näyttänyt olleen kovinkaan läheisiä suhteita esimerkiksi ulkoministeriön virkamiehiin. Toisaalta monet suomalaiset virkamiehet ja poliitikot eivät nähneet suotavana, että he olisivat läheisessä kanssakäymisessä länsisaksalaisiin. Silti Helsingissä olleet Liittotasavallan edustajat vaistosivat sen, etteivät sympatiat heitä kohtaan olleet kuolleet. He tarkkailivat innokkaasti suomalaisten asenteita Liittotasavaltaa kohtaan: johtopäätökseksi tuli, että suurin osa suomalaisista piti Länsi-Saksaa "oikeana Saksana" ja suhtautuivat sodan vaiheista huolimatta läntiseen Saksaan myötämielisemmin kuin itäiseen. Liittotasavallan kaupallinen edustusto teetätti peräti Gallup-kyselyn vuonna 1960. Bonn piti parempana rauhallisempia toimintamalleja, vaikka Helsingin päästä ehdoteltiin aktiivisia toimia Suomessa.

* * *

Maiden kesken virallisia valtuuskuntien vaihtoa ja vierailuja ei ollut kovinkaan vilkkaasti. Virkamiehet kävivät vierailuilla silloin tällöin, samoin poliitikkojen valtuuskunnat. Ensimmäinen länsisaksalainen merkkihenkilö Suomessa oli talousministeri Ludwig Erhard, joka vieraili Saksan teollisuusnäyttelyssä Helsingissä vuonna 1956. Toinen yritys Erhardin saamiseksi tehtiin 1960, mutta se kariutui siihen, kun suomalaiset kutsuivat myös Erhardin itäsaksalaisen kollegan Raun. Närkästyminen Bonnissa oli aitoa.

Vuoden 1958 tapahtumien jälkeen erityistä painoa Bonnissa laitettiin Suomen eduskunnan puhemiehen K.A. Fagerholmin vierailulle Liittotasavallassa toukokuussa 1960. Matkan järjestelyissä oli omat alkuhankaluutensa. Suomalaisdelegaatioon oli nimetty myös kommunistisia kansanedustajia. Länsisaksalaiset hyväksyivät neuvottelujen jälkeen tämänkin.

Bonnissa oli valmistauduttu keskustelemaan lähemmin etenkin Suomen näkemyksistä Neuvostoliiton suhteen. Mutta saksalaiset, ainakin liittokansleri Konrad Adenauer, kokivat pettymyksen. Sitä kuvaa liittokanslerin avustajan muistiinpano heti tapaamisen jälkeen:

" 'Besuch bei BK [Bundeskanzler]. ' Unbefriedigend. F[agerholm] habe sich sehr schweigsam verhalten, auch keine Fragen gestellt. Peinliche Stillen keine politischen Unterhaltug nur algemeine Flaskeln BK. sei ungehalten gewesen über den Zeitverlust von einer halben Stunde."

Silloin kun suomalaisilla olisi ollut todellinen mahdollisuus poliittiseen korkean tason keskusteluun, sitä ei käytetty hyväksi. Muilla tahoilla tyytyväisyyttä kyllä ilmaistiin; vierailu tulisi kehittämään maitten välisiä kulttuurisuhteita. Liittopäivien puheenjohtajan Gerstenmeierin vastavierailu seuraavana vuonna ei aiheuttanut aihetta enempään keskusteluun.

* * *

Suomen ja Saksan liittotasavallan suhteissa tärkeää osuutta näytteli talous. Taloussuhteet olivat se kanssakäymisen muoto, joka oli tiivistä, kun poliittinen kanssakäyminen oli pimennossa. Samoin yhä enemmän tiivistyivät kansalaisten välinen kanssakäyminen, mm. työharjoittelija- ja opiskelijavaihdon kautta.

Liittotasavalta tuki Suomen pyrkimyksiä integroitua läntisiin kauppaorganisaatioihin. Vaikka tässä nähtiin myös taloudellinen painoarvonsa etenkin Suomelle, olivat taustalla myös poliittiset intressit. Jotkut länsitahot kylläkin pelkäsivät Moskovan soluttautumista Suomen avulla läntisiin talousorganisaatioihin. Liittotasavalta oli mukana myös Suomen teollisuuden investointien rahoittamisessa, joissa huomioitiin poliittiset Suomen idänsuhteet; toimittiin mahdollisimman matalalla profiililla.

* * *

Suomen ja Saksan liittotasavallan ulkonaisissa suhteissa ei nähty ongelmia. Puolin ja toisin suhteet pidettiin vakaalla, matalan profiilin tasolla - vaikka motiivit poikkesivat toisistaan.

Suomi selkeästi, etenkin presidentti Kekkonen näkökantojen takia, piti tiettyä etäisyyttä poliittisissa suhteissaan länsisaksalaisiin. Suomi oli oman erikoisen tilanteensa takia koko ajan julkisuuden spekulatioiden kohteena, milloin se tunnustaisi DDR:n - ja se tapahtuisi Neuvostoliiton painostuksen takia.

Suomea ei haluttu painostaa. Katsottiin, että Suomea on tuettava sellaisin keinoin, ettei se lisäisi tai vahvistaisi Moskovan otetta Suomesta eikä Suomi liukuisi yhä tiiviimmin itäiseen valtapiiriin. Suomi sai tekojaan paljon "anteeksi", mutta oli päivän selvää, että Suomi ei saanut tunnustaa Saksan Demokraattista tasavaltaa. Tämä tuotiin esille varsinkin vuodesta 1958 tapahtumista lähtien.

1960-luku ei tuonut suuria pyörteitä maiden välisiin suhteisiin, ainoastaan DDR:n lisääntyneen propagandatoiminnan Helsingissä. Ennen vuoden 1972 ratkaisuja, oli kaikille parasta, että Suomi pysytteli itse rakentamassaan puolueettomuuspolitiikan tarhassa.

Erkki Teräväinen, 7/2004